

УДК 811,161.2'322,5:620,9

ВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ Й ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЕНЕРГЕТИКІВ

*Ріпа С.В., студент ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»»
Науковий керівник – Хомич В.І., к.філол.н., доц. кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»»*

Проведено аналіз аспектів професійного спілкування для енергетиків. Узагальнена класифікація видів спілкування та досліджено роль вербального спілкування у житті людини.

Спілкування, комунікація, вербальне спілкування, аспекти спілкування, форми вербального спілкування.

Спілкування – це невід’ємна частина життя людини, що працює у сфері енергетики та електротехнічних систем АПК. На думку О.О.Леонтєва, «...недостатньо сказати, що спілкування відіграє важливу роль у житті людини, воно є головним чинником формування та становлення людини як особистості» [4]. Слід зазначити, що в наш час особливо швидкими темпами розвивається особлива форма спілкування — професійне спілкування як соціальна взаємодія індивідів чи груп людей, під час яких відбувається обмін думками, вміннями, досвідом, навичками, результатами діяльності з метою інформування та виконання службових обов’язків фахівців-енергетиків.

Праці з дослідження проблеми спілкування належать таким видатним науковцям, як О.О. Леонтєву [4], О.О. Бодальову [2], В.А. Кан-Каліку [3] та іншим. Проте, хоч і присвячено велику кількість досліджень, але ще залишається ряд недосліджених аспектів професійного спілкування, зокрема для енергетиків. Тому саме цю проблему ми взяли до розгляду. Тема нашого наукового дослідження: «Вербальне спілкування й професійна діяльність енергетиків». Метою й завданням визначено: дослідити та узагальнити наукові розвідки з зазначеної проблеми, зокрема вербальне спілкування.

Професійне спілкування, на думку І.В.Ромашенко, – це володіння мовними засобами, дотримання мовленнєвих норм, вміння будувати тексти, уникати мовних штамів, володіння мовним етикетом, доцільне використання професійної лексики, здійснювати постійний аналіз ефективності професійної комунікації [10]. Дещо іншої думки О.О. Бодальов. Він вважає, «...якщо під діяльністю розуміти активність людини, спрямовану на досягнення певних усвідомлених нею цілей за допомогою засвоєних нею у суспільстві, в якому вона живе, засобів і стимульовану такими стільки ж певними мотивами, то діяльністю буде не лише гра, навчання, виробнича або побутова праця, не тільки робота хірурга або художника, але і взаємодія людей один з одним у формі спілкування» [2, с. 89]. Інші науковці, такі, як Л.С. Виготський, В.Н. Панферов, Л.С. Рубінштейн, визначають спілкування як обмін думками. «Спілкування є взаємодія людей, змістом якого є взаємне пізнання і обмін інформацією за допомогою різних засобів комунікації з метою встановлення взаємовідносин, сприятливих для процесу спільної діяльності» [6, с. 126].

До цієї проблеми долучилися й мовознавці. О.О.Потебня зазначає, що у мові людини віддзеркалюється її освіченість, бо мова – це й характер мислення, й здатність діяти, створювати щось нове. Тому науковець і наголошував: «Мова є засіб не виражати готову думку, а створювати її» [7].

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

Обмінюючись інформацією, партнери впливають один на одного. Багатоманітність функцій спілкування, беззаперечно, породжує значну кількість його видів. Враховуючи багатоаспектний характер спілкування, класифікувати його види можна за такими ознаками [9]:

1. За участю чи неучастю мовних засобів: вербальне (словесне) і невербальне (міміка, жести, постава тощо), комбіноване.
2. За формою представлення мовних засобів: усне, письмове, друковане.
3. За темою: політичне, наукове, побутове, релігійне, філософське, навчально-педагогічне, виховне, побутове.
4. За метою: ділове і розважальне.
5. За кількістю учасників: внутрішнє (комунікант спілкується сам із собою), міжособистісне (спілкуються двоє), групове (3–5 учасників), публічне (20 і більше), масове (спрямоване не на певного індивіда, а на великі маси людей і найчастіше здійснюється за допомоги засобів масової комунікації).
6. За характером: опосередковане і безпосереднє, діалогічне, монологічне і полілогічне.
7. За мірою офіційності: офіційне (рольове) передбачає стосунки, що опосередковуються соціальними професійними ролями (начальник – підлеглий, викладач – студент, колега – колега) і неофіційне (приватне) (спілкування друзів, приятелів тощо).
8. За тривалістю: постійне (у колективі, у сім'ї), періодичне (кількаразові зустрічі), короткотривале (у транспорті, у черзі), довготривале (із друзями).
9. За свободою вибору партнера: ініціативне спілкування (співрозмовники мають змогу вибирати своїх партнерів, уникати спілкування з неприємними людьми) і вимушене спілкування (особа спілкується незалежно від своїх бажань) – розмова з керівником.
10. За соціальними чинниками: особистісно зорієнтоване (встановлення особистісних стосунків, насамперед товариських) і соціально зорієнтоване (встановлення статусних, рольових стосунків – лікар – пацієнт).
11. За результативністю спільної взаємодії та досягнутим ефектом: необхідне (міжособистісні контакти, без яких спільна діяльність практично неможлива); бажане (міжособистісні контакти, що сприяють успішному вирішенню професійних, виробничих проблем); нейтральне (міжособистісні контакти не заважають, але й не сприяють розв'язанню проблеми); небажане (міжособистісні контакти, які заважають досягненню мети спільної взаємодії).
12. За додержанням норм – нормативне (відповідно до літературних норм); ненормативне (порушуючи нормативні норми); етикетне і неетикетне. За різними ознаками класифікують науковці й форми спілкування. Ми скористаємося тією класифікацією, в основу якої покладено організаційний аспект професійної взаємодії. Згідно з цією класифікацією виокремлюють такі форми спілкування: індивідуальні й групові бесіди; телефонні розмови; наради; конференції; збори; дискусії; полеміка.

Ф.С. Бацевич у підручнику «Основи комунікативної лінгвістики» подає класифікацію мовного спілкування за такими критеріями [1]:

- залежно від форми втілення мовних засобів – **монологічне, діалогічне, полілогічне**;
- з урахування специфіки каналів спілкування – мовлення безпосереднього спілкування (обличчям до обличчя); мовлення опосередкованого спілкування (записки, друкована продукція, телефон, радіо, телебачення, Інтернет);
- залежно від функції та змісту повідомлення – побутове, наукове, офіційно-ділове, естетичне.
- за способом організації – стихійне (випадкова зустріч) і організоване .
- за сферами спілкування або стосунками комунікантів – дружнє (розмова друзів, добрих знайомих, закоханих тощо); антагоністичне (спілкування ворогів, людей, які сваряться); офіційне (рольове).

СЕКЦІЯ 3

«Соціально-економічні аспекти управління якістю освіти і науки»
«Освітні інновації з позицій доступності та неперервності освіти»

У процесі спілкування завжди відбувається обмін інформацією, тобто комунікація. На думку науковців, основою поділу професійного спілкування на види є ступінь участі в ньому мови (мовного коду). За цією ознакою професійне спілкування, зокрема й енергетиків, поділяють на вербальне і невербальне.

Вербальне (лат. *verbum* – слово) спілкування – це усне, словесне спілкування, учасники якого обмінюються висловлюваннями щодо предмета спілкування. Вербальна комунікація за допомогою слова – основна і найдосконаліша форма людського спілкування. Немовні засоби спілкування, супроводжуючи вербальне повідомлення, створюють підтекст, який полегшує, поглиблює і збагачує сприймання інформації, що передається. Тому у структурі спілкування виокремлюють такі аспекти [5]:

- 1) комунікативний (лат. *communicativus*, від *communicatio* – зв'язок) – обмін інформацією;
- 2) інтерактивний (лат. *inter* – поміж, між і *activus* – діяльний) – організація взаємодії між індивідами, які вступають у спілкування;
- 3) перцептивний (лат. *perceptio* – сприймання) – сприймання людини людиною.

Залежно від комунікативної ситуації використовують розмовну мову (у повсякденному спілкуванні), літературну мову (опрацьована майстрами слова природна мова, яка є мовним еталоном народу), писемну мову (фіксування на певних носіях – папері тощо – інформації і прочитання написаного), усну мову (артикуляційне відтворення інформації та сприйняття її на слух). Вербальне спілкування має ще більш детальну класифікацію. Залежно від позицій учасників комунікативного процесу ще поділяється на пряме і непряме. Пряме вербальне спілкування здійснюється шляхом усного контакту між учасниками спілкування. Інформація передається за допомогою мовних знаків та інтонаційних засобів. Пряме вербальне спілкування охоплює елементи невербального.

Виділяють такі форми прямого вербального спілкування [12]:

- індивідуальне монологічне (передача відправником усної інформації реципієнту без зворотного зв'язку);
- індивідуальне діалогічне (передбачає зворотний зв'язок між відправником і реципієнтом);
- групове монологічне (учасниками комунікації є троє і більше осіб. Наприклад, публічний виступ керівника перед колективом (лекція, доповідь));
- групове діалогічне (колективне обговорення проблем, ситуацій, пропозицій на ділових нарадах, засіданнях тощо).

Непряме вербальне спілкування полягає у відсутності безпосереднього контакту між учасниками. Форми непрямого вербального спілкування:

- письмова (інформація передається від відправника до реципієнта у формі відповідного документа, в якому зафіксовані атрибути ділових контактів);
- використання технічних засобів. Таким чином, невербальне спілкування – це обмін інформацією між людьми за допомогою комунікативних елементів (жестів, міміки, виразу очей, постави та ін.), які разом із засобами мови забезпечують створення, передавання і сприйняття повідомлень.

Отже, зміст професійного спілкування фахівців інженерного профілю полягає: по-перше, у формуванні умінь та навичок професійного спілкування, грамотності письмової мови, яка є важливою в діловому листуванні; по-друге, в обміні інформацією між викладачем та студентом у навчальному процесі; по-третє, у змісті самої інформації, яка є вагомим чинником отримання і формування знань та умінь студентів, а в майбутньому професіоналів своєї справи.

Список літератури

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Бодалев А.А. Психология общения. Избранные психологические труды. – 3-е изд., перераб. и допол. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002. – 320 с.
3. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении: Кн. Для учителя. – М.: Просвещение, 1987.– 190 с.
4. Леонтьев А.А. Психология общения – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Смысл, 1997. – 365 с.
5. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. / Г. М. Мешко. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.
6. Панферов В.Н. Психология общения // Вопросы философии. 1971. – №7. – С.21–27.
7. Потебня А. А. Мысль и язык. Собрание трудов. – М.: Лабиринт, 1999. –300 с.
8. Хомич В.І. Кредитно-модульний курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)»: Навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форми навчання економічних та технічних спеціальностей. – Ч. II. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2013 – 164 с.
9. <http://do.gendocs.ru/docs/index-26057.html>.
10. <http://intkonf.org/kandpednauk-romaschenko-iv-profesiyne-spilkuvannya-yak-strategichniy-napryam-reformuvannya-osviti-v-ukrayini/>.
11. http://pidruchniki.ws/19420923/pedagogika/profesiyne_spilkuvannya_strukturi_diyalnosti_pedagoga.
12. <http://dmeti.dp.ua/ua/mdiv/i2036/p-3/e303>.

Проведен анализ аспектов профессионального общения энергетиков. Обобщенная классификация видов общения и исследована роль вербального общения в жизни человека.

Общение, коммуникация, вербальное общение, аспекты общения, формы вербального общения.

VERBAL COMMUNICATION AND PROFESSIONAL ENERGY

S.V. Ripa, V.I. Khomich

The analysis of aspects of professional communication for energy. Generalized classification of communication and investigated the role of verbal communication in human life.

Communication, verbal communication, aspects of communication, verbal forms of communication.